

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

אלימלך בידמן

שליט"א

בתקנת מורינו הגה"צ רבי

פרשת וארא פ"ד

באר ה"אור הזיית הקדוש"

פרשת וארא פ"ד

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כמקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בודרמן שליט"א

וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני ה' (וי"ב)

וידבר אלפים וגו'. צריך לדעת מה דיבר אלהים. גם הודעת אני ה' אחר שכבר אמר לו למעלה זכרון השם ואמר לו (ג טו) זה שמי לעלם. אכן להיות שדיבר משה לפני אל נורא ואיום דברים שאינם מהמוסר ובפרט לפני מלך גדול, ודבר זה נמשך לצד שהראה לו פנים צוחקות פנים שמחות הרשומים בשם הוי"ה, לזה הראהו ה' פנים של מורא שהם בחינת הדין הרשומים בשם אלהים, והוא אומרו וידבר אלהים אל משה. ושיעור. אומרו וידבר אלהים הוא כי הכתוב יגיד שהיה ה' מדבר כל הדברים האמורים בפרשה בבחינת שם אלהים שהם פנים המפחידים ומרעידים את הנדבר אליו, ואומרו ויאמר אליו אני ה' פירוש על דרך אומרם (נכנסו ל:) במקום גילה שם תהא רעדה, נתכוון לומר לו כי הגם כי הראהו מדת הרחמים בדברו עמו לא מפני זה יסיר מסוה הפחד וידבר בלא מורא מלכות שמים, וזה לך האות כי ה' הוא האלהים שהרי הוא מדבר עמו בפנים הנוראים והבן:

עוד ירצה על זה הדרך וידבר אלהים פי' דבר אתו משפט ומה הוא המשפט כי טענו טענה הנשמעת ואמר אני ה' פי' איך אתה מייחס לי מדה רעה ב"מ ותאמר אלי למה הרעתה והלא אני ה' ומדתי מדת החסד והרחמים וטוב אני לכל, וכמו שכן אמר הנביא (איכה ג) מפי עליון לא תצא הרעות כי אם הטובות, ומה שאמר שם והטוב הוא על בחינת פרט טוב אחד שהוא להיות אדם צדיק לא יגזור ה' דבר כן אלא ביד כל אדם לבחור בטוב. ותמצא שבכל פעם שיזכיר ה' זכרון תשלום הרע לעושי רשעה ידקדק לומר (ש"ל מד) כי מרשעים יצא רשע וכן הוא אומר (ימ"ב) תיסרך רעתך, (ישעי ס"ד) ותמוגנו ביד עונינו, (איוב ח) וישלחם ביד פשעם, מה שאין כן הטוב (תפלים פ"ט) ה' יתן הטוב, (סס קמ"ט) טוב ה' לכל, ומעתה לו יהיה שעברה צרה על ישראל מי יודע אם היו חייבין כן ועונם גרם או לצד הקודם לתשלום גזירת העינוי, או לצד קצת מהם שלא האמינו כראוי וכדומה, והנך רואה כי הזקנים חזרו לאחוריהם ולא הלכו עם משה לפני פרעה כאומרים ז"ל (שמו"ר פ"ט) והקפיד ה' עליהם באופן כי מהם יצא להם דבר זה, ואיך הוציא מפיו דברים נכרים לומר למה הרעתה.

עוד ירצה על זה הדרך להיות שאמר משה למה הרעתה למה שלחתיני באה התשובה, כנגד למה הרעתה דבר אתו קשות שדיבר לפני אלהיו בלא דרך כבוד והעלים הכתוב הדברים לצד כבודו של משה, או אפשר שאמר לו שיעמידנו במשפט על זה בעת משפט, וכנגד למה שלחתיני השיב ואמר אליו אני ה' פי' רחמן אני לזה לא יכולתי לסבול ראות ישראל בצער עד עת קץ והקדמתי לשולחך קודם הגעת הקץ להקל מעל ישראל הצרה של הגלות. ותשובה זו אינה צודקת אלא אחר שהקדים לומר לו עתה תראה כי תיכף ומיד יפליא פלא בפרעה מכות נפלאות ותיכף נסתלק השעבוד.

עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (נמל"כ פ"ג) בפסוק מוציא אסירים בכושרות כפי למצרים ושירות לישראל והם ב' מדות מדת הדין ומדת רחמים, ולזה אמר הכתוב כנגד מה שהכין לדון את המצריים אמר וידבר אלהים שהוא בחי' הדין, וכנגד מה שרצה להטיב לישראל אמר ויאמר אליו אני ה'. ובכלל זה רמז לו כי המכות הגדולות המוכנות לבא על המצריים הגם שיבואו דרך כלל על כל מצרים וישראל נתונים נתונים המה בתוכם ודבר ידוע כי אין המשחית מבחין ומחבל הכל ובפרט בבא החשך הדעת נותנת כי בודאי כי יחשיך דרך כלל לכל יושבי ארץ, לזה אמר כי ערך הדינים הרמוזים בשם אלהים אשר הכין ה' להשקות את המצריים תשמש מדת הרחמים לערך ישראל, והוא אומרו אני ה'. וכן הוא אומר (לקמן כג) ולכל בני ישראל היה אור, (טו ו) וממקנה ישראל לא מת וגו'.

עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (פ"ל פ"ג) כי הרשעים מהפכים מדת הרחמים למדת הדין, והוא עצמו שאמר הכתוב כאן כי גם מדת הרחמים הסכימה לעשות דין במצרים, וזה הוא שיעור הכתוב וידבר אלהים שהוא כינוי לדין ויאמר אליו וגו' אני מודיעך כי מדת הדין זו היא משם הוי"ה שגם הרחמים נתהפכו עליהם לדין:

עוד ירמוז גם כן כנגד ישראל על דרך אומרם ז"ל (סס) אשריהם הצדיקים שמהפכים מדת הדין למדת רחמים, והוא אומרו וידבר אלהים ויאמר וגו' פי' מדת הדין זו שאתה רואה נעשית רחמים המתכנת בשם הויה, ומזה יחליט משה בדעתו כי נחתם גזר דין רעת פרעה אפי' בהסכמת הרחמים ונחתם גזר דין טובת ישראל אפי' במדת הדין ובזה תחזקנה ידיו בשליחות:

עוד ירצה להשיב על מה שטען משה למה לא קינא ה', ואמר אלהים אני, והוא אומרו וידבר אלהים פי' שדבר אליו כי הוא אלהים ומביא במשפט על הכל ואת פרעה ישפוט משפט שלם, וטעם שלא מיהר, ויאמר אליו אני ה' ושם זה יש בו מדות הרשומים י"ג מדות הרחמים ואחת מהם הוא ארך אפים שאינו ממנהר לפרוע לרשעים בפועל כפיהם.

עוד ירצה על זה הדרך וידבר אלהים ומדת דין זה באה כנגד השליח שהוא משה שדיבר לפני ה' שלא כדרך המוסר, אבל כנגד המשתלח אליהם שהם ישראל ויאמר אליו אני ה':

עוד ירצה עז"ה וידבר אלהים אל משה ישב עליו בדין ויאמר אליו אני ה' פי' הגם שצריך לדון אותך אליך אני נוהג מדת הרחמים, והוא שדייק לומר אליו אני ה', והטעם על דרך אומרם ז"ל (כ"ט י"ז) למי נושא עון למי שעובר על פשע, וידוע הוא כי משה עניו מאוד ומעביר על מדותיו יותר מכל הנבראים לזה נהג ה' עמו במדה זו ונשא עונו שהיה ראוי לבא עמו במשפט עליו, והוא אומרו אני ה' ורמז למדת נושא עון ואין כאן משפט אליו.

אחרת לא נודעתי פי' לא אמרתי להם הקץ שיהיה באמצעות הרחמים אם יבקשו ויעוררו רחמים כמו שעשו ישראל שבקשו ממני רחמים וידפקו על דלתי הרחמים קודם הקץ לא נודעתי להם, ולכן הגם שלא שלמו ימי העינוי והצרה אף על פי כן רחמתי עליהם במדת הוי"ה, והוא אומר בתחלה אני ה' והבן.

עוד ירצה על זה הדרך וארא אל אברהם פי' איך אעלים רחמים מעם זה אשר הם בני בחוני שנגליתי על אבותם ולא לאחד בלבד אלא לשלשת האבות לכל אחד בזמנו, ולזה הפסיק ביניהם אל אברהם אל יצחק ואל יעקב ולא אמר אל אברהם ויצחק ויעקב וזה יגיד שבח כל אחד בפני עצמו באל שדי הוא חיבת גילוי שכינה. ואומר ושמי ה' לא נודעתי להם פי' עדיין לא הודעתי מדת רחמי להם, שכל ההבטחות שהבטחתי עדיין לא הבאתי עליהם, ואני חפץ להודיע להם מדת רחמי כי להם יאותו. ונתכוין ה' בזה להודיע גודל חיבתם בעינוי:

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי: (יה"ה)

וגם אני שמעתי וגו'. אומר וגם פי' מלבד שהתפללו למדת הרחמים ומלבד אהבת האבות ובריתם יש בחינה ג' שלצד צעקתם לבד מהשעבוד שמע ה' קול צעקתם מכאב לב. והוא אומר וגם אני, ופי' אני הוא שם הרחמים שאמר בתחלה ויאמר אליו אני ה' מצד רחמי לבד שמעתי את נאקתם פי' צעקה מכאב לב כחלל הנואק מבלי צורך תפלתם, והוא שדייק לומר אשר מצרים מעבידים אותם פי' בחינת צער השעבוד שמצרים מעבידים אותם הוא ששמעתי. ועיין מה שפירשתי בפסוק (לעיל כג) ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה. גם יתיישב לפי שאר הדרכים שכתבנו והמשכיל יבין:

ואזכור את בריתי. פי' גם כן לגואלם לתת להם את הארץ, והיא הברית הרשומה בסמוך, ואני מקדים בזמן זה לצד הרחמים כמו שכתבנו למעלה. והאומר שהברית היא ליפרע מן הגוי העובד לא הוזכרה ברית זו בסמוך ודוחק להרחיק הדברים:

וידבר משה פן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצת רוח ומעבדה קשה: (ח"ט)

מקצת רוח. אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם: כאן מדלגין

ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה: (ח"ה)

אשר שם לפרעה. מכאן שצריך לפרש תפלתו:

עוד רמז ה' סוד אומרו ה' הוא האלהי' (מ"א יט), והוא אומר וידבר אלהים ויאמר וגו' אני ה', וזה הוא גילוי יחוד ה' אשר גילה ה' סודו אל עבדו נביאו נאמן ביתו:

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם: (ג)

וארא אל אברהם וגו'. טעם שהזכירם בפרטות, לצד שכל אחד יש בו בחינה מעולה, אל אברהם שנתעלה לצד שהוא אשר הכיר את בוראו תחלה מבלי שיקדים אליו דבר ממנו יתברך, כי הלא תמצא כל מי שקדם לו ידיעה מהבורא ממעשיו והנהגתו עם ברואיו אין לשבח אותו כשילך בדרך בחר לו יה כי כל משכיל יבחר בטוב ובפרט בטוב השלם והערב והמופלא הוא דרך ה', מה שאין כן אברהם כי דבק בה' קודם שיוכר אצלו מדותיו יתברך והנהגתו, וכבר כתבתי כי לאברהם למנה שיקראו לו (קט"ו מ"א) אוהבו של מקום פי' אהבת האמת אהבת הטוב כי הגם שעדיין לא הכיר ממנו אלא הנסיונות הגדולות. אף על פי כן דבק בה' ואהבו וכמו שכתבנו במקומו.

אל יצחק שהיתה בו בחינה אחרת שפשט צוארו על גבי המזבח.

ואל יעקב שהיה שלם שלא יצתה ממנו טיפה מאוסה כישמעאל ועשו, והכוונה בזה שלכל ג' הדרגות הצדיקים בחירי עולם לא נגליתי עליהם אלא באל שדי שהוא גילוי הדרגה למטה מהדרגת גלוי שנתגלה למשה שהוא בשם ה' כאומר אני ה', והכוונה בזה להודיעו כי הוא כפוי בטובתו של מקום שכל כך החשיבו מהאבות והוא מדבר לפניו במיעוט דרך ארץ. והגם שמצינו שאמר בנבואת האבות גם כן (פלאש"י י"א) וירא אליו ה', מדבר ה' כאן אתה למד כי הכתוב שם יגיד שנתגלה להם ה' אבל לא השיגו לדעת ולהכיר בחינה זו הנפלאה, והוא אומר ושמי ה' לא נודעתי להם פי' שלא נתודעה להם בחינה זו העליונה עוד ירצה באומר ושמי ה' לא נודעתי וגו' פי' הודעת יחוד ב' שמות יחד שהם שמי ה' שנודעתי לך כאומר וידבר אלהים אני ה', והוא סוד אומר (מ"א יט) ה' הוא האלהים, והוא סוד אומר (מכ"י י"ז) ה' אחד ושמו אחד, לא נודעתי להם להאבות פי' סוד ב' שמות יחד, שמי ה', שהם אלהים הוי"ה שהדין יעשה רחמים ורחמים יעשו משפט לא נודעתי והבן. ואמר לא נודעתי כי ה' ברוך הוא הוא שמו ושמו הוא, ואינו כשאר הנבראים שחלוקים משמם ושמן חלוק מהם אשר על כן לא יצדק לומר לא הודעתי כי השם הוא המדבר ואם כן צריך לומר לא נודעתי. כאן מדלגין עד לקטע הבא

עוד ירצה כי בא האדון ברוך הוא להשיב למשה על ששלחו קודם הקץ, ואמר כי הגם קץ לחושך לצאת בני ישראל מארץ מצרים והקץ עדיין לא נשלם, יש לך לדעת כי הקץ שעשית

להאבות הוא בחינת אל שדי ובו שמתה לגלות גבול ואמרת לו די אבל בחינה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א